

Asia: VN/23899/2023

Arviomuistio päästökauppadirektiivin toimeenpanosta - Uusi EU:n fossiilisten polttoaineiden jakelua koskeva päästökauppa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö

lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyyntönne 23.11.2023, VN/23899/2023

KKV:n lausunto päästökauppadirektiivin toimeenpanoa koskevasta arviomuistiosta

–Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on lähettänyt lausunnonle päästökauppadirektiivin toimeenpanoa käsittelevän arviomuistion. Siinä kuvataan uuden fossiilisten polttoaineiden jakelua koskevan päästökaupan vaatimuksia ja arvioidaan direktiivin mahdollistamia kansallisia toteuttamisvaihtoehtoja ja näiden vaikutuksia. Ministeriö pyytää arviomuistiosta lausuntoja varsinaisen hallituksen esityksen valmistelua varten. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleisesti päästökaupasta ja siihen sisältyvistä poikkeuksista

KKV:n näkemyksen mukaan päästökauppa on keskeinen tekijä kansallisten päästötavoitteiden ja EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Päästökauppa parhaimmillaan vaikuttaa tuotanto- ja hintarakenteisiin siten, että ilmastokuormitus otetaan riittävästi huomioon. Päästökauppa on lähtökohtaisesti tehokas sekä eri yritysten ja toimialojen suhteen neutraali sääntely-keino, jonka avulla päästövähennystoimenpiteet kohdentuvat sinne, missä niitä on tehokkainta toteuttaa.

Päästökauppa toimii KKV:n näkemyksen mukaan parhaiten silloin, kun se kattaa mahdollisimman laajasti eri toimialat ja maantieteelliset alueet. Tällöin se vääristää mahdollisimman vähän ihmisten tai yritysten valintoja ja kohdentaa päästövähennystoimenpiteitä tehokkaalla tavalla. Siten mahdollisiin tiettyä toimialaa tai toimintaa koskeviin poikkeuksiin päästökaupan soveltamisalassa tulee suhtautua lähtökohtaisesti kriittisesti. Tällaisia ovat muun muassa arviomuistiossa käsitellyt mahdolliset kansalliset valinnat siitä, laajennetaanko päästökaupan soveltamisalaa maa- ja metsätalouden, raide-liikenteen, armeijan käyttämän polttoaineen tai vesi- ja lentoliikenteen polttoaineen jakelijoihin siltä osin, kun polttoaineen kulutus on yleisen päästö-kaupan ulkopuolella. Tiettyjen toimialojen tai toimintojen jättämiselle päästökaupan ulkopuolelle tulisi olla painavat yhteiskunnalliset perusteet. KKV huomauttaa, ettei arviomuistiosta käy täysin selville, mitä edellä kuvatun kaltaisilla mahdollisilla poikkeuksilla tavoitellaan. Tästä syystä poik-keusten mielekkyyden arviointi on haastavaa.

Päästökauppadirektiivin vaikutusten arviointi ja kansallinen toimeenpano

Päästökauppadirektiivin toimeenpanoa koskeva arviomuistio sisältää kattavan vaikutusarvioinnin niiltä osin, kun direktiivi jättää kansallista liikkuma-varaa. Siinä tarkastellaan, miten uusi jakelijoiden päästökauppa vaikuttaa palvelujen ja tavaroiden tuotantokustannuksiin ja sen kautta niiden tarjontaan ja hintatasoon sekä se, miten muutokset hintatasossa vaikuttavat kyseisten palvelujen ja tavaroiden kysyntään. Päästöoikeuksien hinnannousu kannustaa fossiilipohjaisten polttoaineiden käytön vähentämiseen. Se voi myös edistää vihreää siirtymää, kun esimerkiksi CO₂:n talteenottoon liitty-vien, energiatehokkuus- ja lämmitystapamuutosinvestointien kannattavuus paranee. Päästöoikeuksien hinnan ja päästöjen kehitystä on sinänsä vaikea ennakoida. Kustannusten kasvua ja mahdollisuuksia hyvityksiin tarkastellaan kotitalouksien ja yritysten näkökulmasta. Vaikutusarviota tullaan laajenta-maan hallituksen esityksen antamista varten keväällä 2024.

Sääntelyn kilpailuvaikutukset riippuvat muun muassa siitä, kuinka tasapuolisesti sääntely kohtelee erikokoisia yrityksiä, erilaisia liiketoimintamalleja ja -strategioita, eri tavalla sijoittautuneita yrityksiä sekä eri toimialoilla toimivia yrityksiä. Sääntelyn poikkeukset voivat vääristää yritysten valintoja. KKV katsoo, että mainittuja näkökulmia on tarpeen huomioida keväällä täyden-tyvässä vaikutusarvioinnissa etenkin, kun arvioidaan, mitä seuraa siitä, kun tietyt toimialat tai tietty toiminta jätetään päästökaupan soveltamisalan ulkopuolelle.

KKV:n näkemys on, että päästökaupan laajennettu kansallinen toimeenpano mahdollistaisi arviomuistiossa esitetyllä tavalla päästöoikeuksista synty-vien kustannusten laajemman

kohdentumisen eri toimialoille ja toiminnoille. Se laajentaisi myös päästöohjausta. Soveltamisalan laajentaminen kaikkiin nestemäisiin ja kaasumaisiin polttoaineisiin ratkaisisi hintavaikutuksen vuotamisen jakelijoiden päästökaupan ulkopuolisille sektoreille aiheuttaman ongelman. Se lisäisi kilpailun tasapuolisuutta. Vaihtoehtoinen malli, etukäteiseen polttoaineen käyttökohteeseen perustuva erottelu on mahdollista toteuttaa nykyisessä jakelujärjestelmässä ja -infrastruktuurissa. Siksi kustannuksia voi vuotaa päästöjärjestelmän ulkopuolelle, ja se synnyttää hyvityspaineita. Laajalaisessa toimeenpanossa yksikköhintojen nousu jää suppeaa toteutusta maltillisemmaksi. Kun eri polttoainelajien kulutukselle ja jakelulle asetetaan yhtäläiset velvoitteet, järjestelmän aiheuttama hallinnollinen kuorma yrityksille ja valvoville viranomaisille jää kevyeksi. Se luo osaltaan edellytyksiä kilpailun tasapuolisuuden toteutumiselle päästöjen hallinnassa ja vähentämisessä.

Kirsi Leivo Ari Luukinen

pääjohtaja johtava asiantuntija

Luukinen Ari
Kilpailu- ja kuluttajavirasto